Ն· 6722 1892 ՄԱՅԻՍ 27 ՁԱՐԵԼՆՊԻՀ 33 ԻԻՆՃԻԻ ՍԼՆԼ ԱԼԱՖ 1892 ՅՈՒՆԻՍ 8 ՁԱՐԵԷՆՊԻՀ Ն· 6722

ԳԱՐԱ 10

Մանցասարի Էջերեան

ԳԱՐԱ 10

ԱՐՎԱՄԻ ԳԱՆԱՁԷԹԱ

Դաշնալար էյին սէնէլիք Մէճիտ 7

Փանպոլ էյին » » 6

Բոսքա լուճրէթի պիրդէ աեիտ տիր

Իսթանպոլտա, Քիւրքճիւ խանընտա, ալթ գանտա վագը 21 վէ 23 նիւմէրոլու մաղազալար.

مطبعه وادره خانه‌سی

استانبولده کورکجی خاننده آلت قاتده واقع ۲۴ و ۲۳ نومرولو مغازه‌در.

منظومهٔ افکار

صاحب امتیاز و مدیر مسئولی

قره‌بت یانوسیان

١٣٠٨ ՄԱՅԻՍ ՀԱ ՍՈՒՀԻՊ ԻՄԹԻԱԶ ԿԱՐԱՊԵՏ Ց· ՓԱՆՈՍԵԱՆ ١٣٠٩ ՁԻԼԳԱՅԻ ١٢

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կրօն· Ժողով տիւն Բաթրիգխանէ-սիզտէ ազգը իմթիմա իտէրէք, պազը խաստսի մէսէլէլերին միւզաքերաթը իլէ մէշղուլ օլմուշ տուր։

Սանասարեան վարժարան Նիզամնամէսի հաղգընտա իճրա օլունան պազը թաատիլաթ, Քաղ· Ժողով թարաֆընտան ազտէմճէ գապոյ օլունտուղու կիպի, տիւնքի Կրօն· Ժողով տախի զապուլ իթմիշ, վէ օլ վէճհէյլէ մէզքիւր Նիզամնամէնին մէվգըթ իճրաեէ վազընա գարար վէրիլմիշ տիր։

Տնտես· խորհուրդ տախի տիւն թէճէմմիւ իտէրէք, Տէրսաատէթ քիլիսէլերի Դպրաց դասլարը վէ Իւսկիւտար Ս· խաչ վէ Ս· Կարապետ քիլիսէլերինէ աեիտ մուհասէպէ մէսէլէլերի իլէ մէշղուլ օլմուշ տուր։

Մէճլիս կէլէճէք չարշէնպիհ սապահըսը, Գալաթատա ազտը իմթիմա իտէճէք տիր։

Էջմիածինէ կիթմիշ օլան Երուսաղէմ մէպուսլարը Դեր· Սահակ եպիսկոպոս իլէ Թորոսեան էֆ· վէ Գալաթարի մէպուսլարը Դեր· Տրդատ Ծ· Վրդ· իլէ Մոսթիչեան Համբարձում էֆ· վէ Պուլգարիա բուհանի մէպուսու Գրժ· Գէորգ Ծ, Վրդ· պու կիւն շէհրիմիզէ կէլէճէքլէր տիր։

ՏԱԽԻԼԻԵԷ

Պու կիւն Ավոթճիա իմբէրաթօրու վէ Մահաբիսթան գրալը Ֆրանսուա Ժոզէֆ հազրէթլէրինին, մազամը գրալիեէթէ գուուտընը 25ինճի սէնէսի ատվրիեէսինէ միւսատրֆ եէվմի մախսուս օլմագ հասէպիյլէ, էօյլէնտէ դարագոլ սէֆինէսի տոնատըլըպ 21 բարէ թօբ ատըլճագ տըր։

Տիւն մէքթէպի ֆիւնունու պահրիեէի Շահանէ շակիրտանընա Քեազրտխանէտէ պիր զիեաֆէթի Սէնիեէ քէշիտէ պույրուլտուղու կիպի, պու կիւն տախի Նիւմունէեի թէրազի մէքթէպի Չակիրտանընա Քեազրտխանէտէ զիեաֆէթ վէրիլէճէք տիր։

Իսթանպոլ բոլիս միւտիրի Ակեահ էֆ· հազրինին մաաշլարընա 2,500 ղրշ· զամմ օլունմուշ տուր։

Տուեունու ումումիեէ իտարէսինին իսբիրթօ ֆապրիգալարընտան ալնան վէրկինին արթըրըլմասընը հիւքիւմէթի Սէնիեէտէն թալէպ վէ իսթիտա իթտիկի, վէ քէյֆիեէթին Շուրաեի տէվլէթէ հէվալէ գելընտըղը իշիտիլմիշ տիր։

«Մանիթէօր»ին բիվաեէթինէ կէօրէ, Տէրսաատէթ բըլնթըմլարընը ինչաթ գումբանեասը քիրա վիրմէքսիզին, շունուն պունուն պոշ արսալարընը գուլլանմասը իտտիասընտա պուլունտուղու ճիհէթլէ, ասհապը էմլաք շիրքէթին պու մուամէլէսինտէն շիքեաեէթի հավի ծլարագ, Նաֆիա Նէզարէթինէ պիր արզուհալ Թագտիմ իթմիշլէր տիր։

Մէզքիւր արզուհալ, Նէզարէթի միւշարիլէյհատան Շուրաի Տէվլէթէ հէվալէ գելընմըշ, վէ օրաճա էմլաք ստհիպլէրինին միւսթէսիեաթընա հագգ վէրիլէրէք, պունլարըն լէհինտէ պիր հիւքմ ու գարար վէրիլմիշ տիր։

Մէշհէթտէ գօլէրանընը կիւնտէն կիւնէ քէսպի շիտտէթ իթտիկի վէ վէֆիեաթըն կիւնտէ 40ը թէճավուզ իյլէտիկի իշիտիլմիշ տիր։ Խօրասան վալիսի, իգթիզա իտէն թէտպիրլէրին իյֆասը իշլուն Մէշհէտէ կիթմիշ տիր։

Շիրքէթի Խայրիեէնին շարթնամէ ահքեամընը թէմամէն իճրա իթմէսի զիւզումընա տաեիր, Շուրայի տէվլէթճէ վէրիլէն գարարը մալիմին թաատիլի իշլուն, պիր թագըմ էսպապը մուճիպէ սէրտի իլէ, մէզքիւր շիրքէթ թարաֆընտան մագամը Սատաքէթէ մուֆասսալ պիր մուխթիրէ թագտիմ իտիլմիշ տիր։

Ուն ֆիեաթը էնմիշ օլտուղունտան, պու կիւնտէն իթիբարէն էքմէքճի էքմէկինին օգգասը 45 վէ սիմիտճի էքմէկինին պէր միւթատ 10 բարա էքսիքլէ, 35 բարաեա սաթտըրըլմասընա, Շէհր էմանէթի մէճլիսինճէ գարար վէրիլմիշ տիր։

Պասրա ճիվարընտա իսքան իտէն աշիրէթլէր միեանընտա զուհուր իթմիշ օլան եուսուրճագ իլլէթինին, բէք հաֆիֆ պիր սուրէթտէ հիւքմինի իճրա իյլէմէքտէ օլուպ, վէֆաթ իտէն օլմատըղը մահէլլինտէն պա թէլէկրաֆ պիլտիրիլմիշ տիր։

Մէզքիւր խասթալըղըն մէնի սիքաեէթի զընընընտա, Շաթթ իւզէրինտէ սէյրու սէֆէր իթմէքտէ պուլունան վաբօրլար իչէրիսինէ պիրէր կարտիան վազ օլունարագ, պունլարըն Քիւթ իւլ Ամարա վէ Դուրնաեա օղրատըլմամասը վէ հէր նէ գատար մէզքիւր խասթալըղըն զուհուր իյլէտիկի մահալլէր գօրտօն ալթընտա իսէտէ, շաեէտ օրալարտան չըգաճագլար օլուր իսէ, պունլարա գարանթինա իճրա իթտիրիլմէք իւզրէ, Լիպանէ վէ Եախօտ Մուհավվէլիեէտէքի խանլարտան պիրինի քիրալաեարագ, թէհաֆֆուզխանէ իթթիխազը լիւզումու, իտարէի սրհհիեէ թարաֆընտան լազըմ կէլէնլէրէ իշար օլունմուշ տուր։

Սարը շապան գազասը պիտաեէթ մահքէմէսի միւսթանթիգի Իսմայիլ, վէ մահքէմէնի մէզքիւր պաշ քեաթիպի Ահմէտ Հալիմէֆլէրին, խիլաֆը գանուն հարէքէթլէրինտէն տօլաեը, թահթը մուհաքէմէեէ ալընմալարը խուսուսունա գարար վէրիլմիշ տիր։

Տէրսաատէթտէ պա իշատէի Սէնիեէ քիւշատ օլունան Նիւմունէխանէեի Օսմանիեէ վիրոտ իտէն էշեանընը պէօճիւք գըսմը, մէմալիքի էճնէպիեէ մահուլնթ վէ մամուլաթընտան օլուպ, հայպուքի Տէրսաատէթ իլէ մէմալիքի Շահանէնին հէր թարաֆընտա բէք չօգ նէքիս էմթիալար վէ մահսուլաթ վէ Ինսուճաթ մէվճուտ օլտուղունտան, կէրէք Տէրսաատէթ վէ կէրէք թաշրատա պուլունան էրպապը սէնաեիին մամուլաթ վէ տօգումալարընտան պիրէր Նիւմունէնին, մահէլլի տաեիրէեի պէլէտիեէ մարիֆէթի իլէ կէօնտէրիլմէսի լիզումու, Տախիլիեէ Նէզարէթինտէն վալի վէ միւթէսարրըֆլարա իյար օլունմուշ տուր։

Պասրատան Ատէնէ կէլէն սէֆինէլէրին, շէհրի մէզքիւր լիման մէճմուրլարը թարաֆընտան գարանթինա ալթընա ալընմըշ օլտուղլարը, մահալլինտէն պիլտիրիլիեօր։

Պատէմա սիլահ թէզքէրէսի ալաճագ Բէժի գօյճուլարընտան, ուսուլ վէ էմսալինէ թէվֆիգան քէֆալէթ ախզը, վէ վէրիլէճէք սիլահ թէզքէրէլէրինտէ թաշրեաճագլարը սիրահլարընն նէվ վէ ասէտինին տէրճի, վէ միրիեէ անէտ օլան սիլահլարընն գուլլանըլմամասընն տախի զիքը ու թասրիհի խուսուսունուն ուսուլ իթթիխազը գարարկիր օլարագ, քէյֆիեէթ Տախիլիեէ Նէզարէթինտէն վկաեաթը Շահանէ իլէ միւսթազիլ միւթէսարրըֆլըգլարա պիլտիրիլմիշ տիր։

Տիւն կիճէ սաաթ 3 բատտէլէրինտէ, Գալաթատա, Քիւրքճի գարուսունտա, Գալաֆաթ մահալլինտէ պիր գահվէխանէտէն թթէչ զուհուր իտէրէք, իթթիխալինէ սիրաեէթլէ, պիր ճամի վէ 30 գատար տիւքքեան եանմըշ տըր։

Վան վիլաեէթինտէ Համիտիեէ գազասընտաքի գօճունլարտա զուհուր իտէն ճիմրէ խասթալըղընտան տօլաեը, չիմտիեէ գատար 20,000 գատար թէլէֆաթ վուգուա կէլմիշ, վէ Հէքքեարի միւթէսարրըֆլըղընա թապի էլպագ գազասը քէօյլէրինտէ տախի մէզքիւր խասթալըգ պաշ կէօնթէրէրէք պէօյուք թէլէֆաթը մուճիպ օլմագտա իտուկինէ մէպնի, իշպու խասթալըղըն մէնի սիրաեէթի իշլուն թէտապիրի սըհհիեէ վէ թէհաֆֆուզիեէ իթթիխազ օլունմագտա պուլունմուշ տուր։

Էնգարէ գազէթասընը 12 մայիս թարիխլի նիւսխէսինտէ օգունտուղունա կէօրէ, մահքէմէի պիտաեէթ ազասընտան, ալթուն թօր Միքայէլ էֆէնտի մայիսին 11ինտէ ֆիֆթճէթէն վէֆաթ իթտիկի կիպի, 12սինտէ տախի սաաթ 7 պուչուգտա, իսթինաֆ ազասընտան Պայ օղլու Յովսէփ էֆ· մահքէմէի մէզքիւրէտէ սանտալեա իւզէրինտէ անընը զըն վէֆաթ իթմիշ տիր։

Շիգակօ սէրկիսինտէ վազ ու թէչհիր գելընճագ շարգ էմթիասը միեանընտա մուհիմմ պիր մէվգը թութճագ օլան Օսմանլը մամուլաթը նէֆիսէսինտէն պիրի տէ Թէրսանէի ամիրէ օյմաճը մազազասընտա էլեէվմ սանաաթը պիր սուրէթտէ եաբըլմագտա օլան քիւթիւպխանէ տիր։ Բէամ վէ նագչլարը չարգուսուլ վէ ուսլուպու իւզրէ օլուպ, իւզերի կիւլ ազաճըյլա գարանարագ ատրուսեէք վէ սաեիր միւխթէլիֆ բէնկ ազաճլարլա տօնատըլճագ տըր։

«Մանիթէօր»ին պէեանընճա Բէժի ի-տարէսի, չիֆթճիլերին զալրի մէշրու պիր սուրէթտէ թիւթիւն դեր իթմէլերինէ Ատանա վիլաեէթի մէէմուրիյնի թարաֆընտան միւսաատէ խիլտիկինտէն տօլաեը, Տախիլիեէ Նէզարէթինէ թէշէքքիւրի հավի պիր իսթիտա թագտիմ իթմիշ տիր։

Տախիլիեէ Նէզարէթի սանարգ միւսթէշարը Բէշիտ պէյ հազրէթլէրինին վալիտէսի տիւն վէֆաթ իթմիշ տիր։

Խաֆֆաֆ Կարապետի գաթլ գասը իլէ ճերն իթմէսինտէն տօլաեը, ճինաեէթլէ իթհամ օլունմուշ օլան էսնաֆը մէրգումէտէն Մանուկուն, 5 սէնէ միւտտէթլէ քիւրէկէ գօնուլմասընա, տիւն մահքէմէի ճինաեէթտէ գարար վէրիլմիշ տիր։

Գուզկունճուգլու մանիֆաթուրաճը Տավիտ Զագօն նամ եէհուտի, Գասը քէօեիունտէն եագաճրդա կիսմէքտէ իքէն, եօլտա պազը էշխաս թարաֆընտան պօղուլմուշ, վէ իւզերինտէ 1,000 ղուրուշ պուլունտուղու հալտէ, օն բարասը պիլէ զարար օլունմամըշ տըր։

Կէչէնտէ չիտտէթլէ եաղան եաղմուրլար արասընտա, Հաճին գասապալը Գէորգուն պիր գուրշուն սաչմասը հաճմինտէ թէրէսինտէն իսապէթ իտէրէք տապանընտան չըգմըշ օլան եըլտըրըմտան, միւթէէսսիրէն վէֆաթ իյլէտիկի Հաճինտէն եաղըլըեօր։

Դասրքէօեիունտէ Ռիզա բաշա մահալլէսինտէ Լիվանըն միւթէսարրըֆ օլտուղու սիկուրթալը խանէսինտէ միւսթէճիրէն սաքին օլտուղու հալտէ, մէզքիւր խանէյի գաստէն իհրաղ իթմէսինտէն տօլաեը, ճինաեէթլէ իթհամ իտիլմիշ օլան Համբարձում աղա հագգընտատէրմիեան օլունան ահվալ, թէֆրիմինի թահթը գարարա ալմագա քեաֆի կէօրիլմէտիկինտէն, միւսամիլէյհին պէրաէթինէ գարար վէրիլմիշ տիր։

Քէզա բըշվէթ ալմագ վէ ուսուլ ու գանունա մուզաեիր հարէքէթ իթմէքլէ իթհամ իտիլէն Անթաքեա պիտաեէթ մահքէմէսի բէյլիսի սապգը Սաեիտ վէ միւսթանթիգ մուավինի էսպագ Մարկոս վէ պաշ քեաթիպի սապգը Ամբի էֆէնտիլէր հագգընտա, Հալէպ ճէզա մահքէմէսինճէ լճրա գելընան մուհաքէմէտէ միւմաիլէյհիմին պէրաէթինէ գարար վէրիլմիշ տիր։

ԻԼԱՆ

Լէգօնամի էնթէրնասիոնալ գումբանեասը, պու տէֆա Գուեումճեան Գէորգ աղաեա թահսիլտարլըգ վազիյֆէսինի իհալէ իթմիշ օլմագլա, ապօնէլերին այլգլարընը անա թէսլիմ իթմէլերի իսթար օլունուր։

Գումբանեա միւտիրի

21 մայիս 1890 Բ· ՇԷՀԻՐԼԻԱՆ

ԽԱՐԻՍԽԻՆԵՐ

ՀՕԼԱՆԴԱ ՆԱԵԻՊԷԻ ՀԻՒՐԻՄԷԹԻ ԳՐԱԼԻՑԱՆԸՆ ՊԷՐԼԻՆԷ ՍԷՅԵԱՀԱԹԸ

Մալիւմօլտու զու վէճհլէ, կէչէն սէնէ իմբէրաթօր կիւօմհապրէթլէրի, Հօլանտա նաեիպէի հիւքիւմէթի գրալիցա հապրէթլէրինի գիւարէթ իլլէմիշ իւտի. միւշարիւէյհա հապրէթլէրի պուքէրրէ իմբէրաթօր կիւօմ հապրէթլէրինէ իհտառէտի գիւարէթ իլլէմիշ տիր.

Իմբէրաթօր կիւօմհապրէթլէրի, միւշարիւէյհա էմմա հապրէթլէրինի ֆէվդէլատէ հիւսնիւ գապուլ էյէ միւշարիւէցհա նպմընա օլփրագ յուն կիրտէ Բօթատատա վէրիլէն գիւարէթտէ պիր նութգ իլլրատ պուեուրմուշլար տրը քի, պու նութգուն բօլիթիգաեա միւթէալիգ ճիհէթլէրի պուլունտուղու կէօրիւլմէքտէ տիր. Նութգու մէզքիւրուն սուրէթի պէրվէճհի աթի տիր.

«Անատիմիւլ գալգ միւթէսսիր օլարագ, կէրէք զաթը հաշմէմէապէրինէ վէ կէրէք քէրիմէեի մուֆոխխամէլէրինէ, պուրատա կէվմէք սէյեահաթը եօրկունլուգլարընտան ինթիրազ իթմէտիկենիգտէն նաչի. իմբէրաթօրիցա հապրիլէ թէքմիլ խանէտանը իմբէրաթօրիմին թէչէքքիւրավը մախսուսսէսինի պէեան քատերիմ. կէչէն սէնէ զաթը հաշմէթմէապէրի ճանիպինտէն վէ խանէպանը գգալիեէ մէրպութ օլան ոատրգ վէ զալեուրը Հօլանտա էհալիսի թարաֆընտան, հագգըմըզտա վագը օլան հիւսնի գապուլու տօսթանէ վէ խալիսանէնին եատիրաչթ վէ խաթըրէեի ֆէրրահֆէզասընը իմբէրաթօրիցա իլէ պէրաբէր ճալէա մուհաֆազա իտիեօրուզ.

Զաթը հաշմէթմէապէրինիզ պուրատա էզմինէեի մաղիւէ միւնասէպաթընը խաթըրէլէրինի պուլաճաղընըզ. Պիզիմգավմըմզը զաթը հաշմէթբէնահիլէրինէ բապթ իտէննամ, Օրանժ նամը ալը. Օրանժ (բօրթուգալ) ըէնկի պիզիմ էյ սանճաղըմըզ ըէնկլէրինտէն տիր, ֆամիլեամ միեանընտա քէմալի իհթիրամ՝ վէ թէքրիմլէ Օրանժ նամը թէչէքֆիւղ օլունուր. Լէնտատըմ Օրանժ գուվէթլի սիլլայէնտէն տէրսլէր ալմըշլար տրը. Պու կիւնքի կիւն պիլէ պուօեիւբ ատէմլէրին վագթը լա իհտասիթալիքլէրի չէյլէրէ քէմալի թէճաճճիւպլէ պագմագտաեը. Մէգպիմէ խիթամ վիրտիկիմ սրբատտա, սէմտաէ պուլունան ճէնապը Բապպ իլ ալմինին, զաթը հաշմէթմէապէրիյլէ մէվլէքէթինիզի վէ թէքմիլ Հօլանտա էհալիսինին սատրգ պուլունտուղու Օրանժ խանէտանընընզը մուֆախամ. զիւրրիեաթընտան օլան քէրիմէնիզի պէրխիւրտար պուեուրսուն թէմէննիեաթընտա պուլունուրում. Զաթը հաշմէթմէապէրի վէ գրալիցա Վիլհէլմին հապրէթլէրի սըհհէթինէ պատէնու չալըեօրում.»

Գրալիցա էմմա չէօյլէ ճէվապ վիրմիշ տիր.

«Զաթը հաշմէթմէապէրինէ, մէպալաթը տօսթանէ վէ իւա իսանէլէթինտէն տօլաեը պէեանը թէչէքքիւր իտէրիմ. կէրչք քէնթիմ վէ կէրէք գրզըմ հագգընտա վուգու պուլան հիւսնի գապուլու տօսթանէ, գալպիմի մէմնունէթէլէ տօլտուրմագտա, պէնի ֆէվգէլատէ միւթէսսիր գըլմագտա, վէ նէրունիմտէ չիտէթլի պիր հիսսիեաթը չէքքիւզարի հապրլ իլլէմէքտէ տիր. Բէքֆահու սատատէթի միւլք ու մէմլէքէթինիզ նամընա վուգու պուլան թէմէննիեաթը խալիսանէմիզի կապուլէ յուրթ պուեէրուլուզ. Իմբէրաթօր վէ իմբէրաթօրիցա հապրէթլէրի սըհհէթի ու ֆիեէթինէ պատէ իչիեօրում.»

ՔԻՒՀԻՍԹԱՆԱ ՊԻՐ ՍԷՅԵԱՀԱԹ

Ֆրանսա միւհէնտիսինի մէշհուրէսինտէն Մ. Լալման 1891 սէնէսինտէ Քիւհսթան թարաֆընտան վուգու պուլան սէյեահաթընտաքի միւշահէտաթը ֆէննիեէսինէ տաեիր ճօղրաֆիա ճէմիեէթինտէ մալիւմաթը միւհիմմէ իթա իթմիշ տիր.

Մ. Լալման ըէֆգաթընտա եէրրի ժանտարմալար իլէ, Սամէրգանտ վալիսի Քօզուլօֆ թարաֆընտան մաեէթինէ թաեին օլունան միւլազիմ թարնօվսքի պուլունտուղու հալտէ, Զէրէֆշան վատիսինի կէչէրէք, Գազօթ կէօլինիւ (իշպու կէօլ տէնիզին եիւզիւնտէն 2,800 մէթրօ եիւքսէքլիկինտէ օլուպ, 5,000տէն 7,000է գատար եիւքսէք պիր թագըմ տաղչարլա իհտաթա օլունմուշ տուր) տօլաշմըշ, վէ օրատան Գօշիպա թարիգ իլլէ Բասրօթ վատիսինէ միւվասէլէթ իլլէտիքտէն սօնրա, Իսքէնտէր Տէրեանէհրինտէն Իսքէնտէր կէօլէ գատտա կիթմիշտիր. Պու կէօլ 2,100 մէթրօ եիւքսէքլիկինտէ օլուպ, մուտթիթ 9 քիլօմ. վէ էն զիեատտէրին պուլունան նօգթասը իսէ, 85 մէթրօ տուր.

Զէրէֆշան վատիսինտէ պուլունան մահէլլէր էհալիսի, բէրինէ, թագէթ վէ իւզիւմ եէթիշտիրմէք իւզրէ դարթը իգտամ իլլէտիքլէրի կիպի, տաղ ճիհէթինտէ տաքին օլանլարը հալվանաթ եէթիշտիրմէքլէ մէէլուֆ պուլուդնուեօրլար.

Պուրալորտա չըգան ատ վէ մէրքէպլէր բէք գուվվէթլի օլուպ, պունտան պաշգա պիր չօգ ինէք վէ գօեուն տախի մէվճուտ տուր.

Մ. Լալման սէյեահաթը էնտասընտա, ճէսիմ պիր մատէն քէսմիւրիւ թապագասընա թէսատֆիֆ թմիշ տիր քի, իչերիսէ եօլլար միւսաեիտ օլտուղու զէման, պու մատէնտէն բէք չօգ իսթիֆատէ իսթիէճէկի մէէմուլ տուր.

ՄԷՔԵԱԹԻՊ

ԱՄԷՐԻԳԱՏԱՆ

... Խմբագիր,

Անցեալ տարի յունիս ամսոյ մէջ լրագիրք ծանուցին արպասօվը դէպք մը որ տեղի ունեցած էր ի Լուիվիլ Քէնդրքի նահանգին մէջ. Տիկին Մէյլի Սթիւբընսօրկ, դեռահաս կին մը, ուրբաթ օր մը, կէս օրէն երեք ժամ ետքը, անզգայ և յափշտակեալ վիճակի մը մէջ անցաւ, և մնաց այդ վիճակին մէջ մինչև ժամը 6 (ըստ Եւրոպ.). Այս միջոցին իր ձեռաց ափերուն մէջ, ոտից վրայ, և ձախ կողմը վերքեր բացուեցան, որոցմէ արիւն սկսաւ հոսիլ. Երբ Տիկին Ս. սթափեցաւ իր թմբրեալ վիճակէն՝ արեան հոսումը դադրեցաւ և վերքերը գոցուեցան. Հետեւեալ ուրբաթ ճիշդ միևնոյն ժամուն կրկին նոյն անզգայ և յափշտակեալ վիճակի մէջ ինկաւ. կրկին ձեռաց, ոտից և կողին վերքերը բացուեցան և, ըստ առաջնոյն, արիւն սկսաւ հոսիլ. արեան հոսումը դադրեցաւ և վերքերը գոցուեցան երբ Տիկին Ս. սթափեցաւ ժամը 6ին. Այս երևոյթները չդադրեցան ամեն ուրբաթ օր ճիշդ միևնոյն ժամուն և րոպէին. Երկու շաբաթ առաջ Լուիվիլի գլխաւոր թերթը մանրամասնութիւններ հրատարակեց այս դէպքին վրայ. Բացի սովորական վերքերէն և աջեան հոսումէն՝ վերջերս Տիկին Ս.ի ճակտին և կուրծքին վրայ խաչի նշաններ երևցան. Ի սկզբան ոչ էին վերքեր և ինքզինքէ կապեցին, բայց քիչ ետքը կեղևները ինկան և այժմ այդ խաչի նշանները կերևին որպէս թէ ճակտին և կուրծքին սոսկրոց վրայ գրոշմուած են. Նախ իր աջ ուսին վրայ կերևին I.H.S. տառերը (սկզբնատառք Լատիներէն բառից Jesus Homanum Salvator (Յիսուս Փրկիչ Մարդկան). Ձեռաց և ոտից վերքերը այնպէս թափոնցիկ բրած են այն մասերը որ կարելի է մէկ կողմէն միւսը տեսնել.

Այս երևոյթները սկսելէն չորս ամիս ետքը Տիկին Ս. սկսեց տկարանալ, և ընդհանրապէս կը կարծուէր թէ միայն քիչ ատեն կրնար ապրիլ. Զինքը քննող բժիշկք ըսին թէ չէին կարող տեսնել թէ ի՞նչպէս կարելի էր այդչափ արիւն կորսնցնել և ապրիլ. Այժմ Տիկին Ս.ի առողջական վիճակը լաւ է, թէև արեան կորուստը կը շարունակուի.

Տօքթ Բուս, Լուիվիլի առաջնակարգ բժիշկներէն մին, չորս ամիս քննեց այս երևոյթները գիտական միջոցներով և մեծ ինամով, և իր տեղեկագրին բովանդակութիւնը սա է թէ՝ իր և իր ընկեր բժշկաց քննութիւնները կա-

)(3)(

ԿԵՆԱՑ ԽԱՂԵՐ

ՀԵՂԻՆԱԿ. — Յ. Մ. ՀԱՅԵԱՆ

— Հրամայեցէք տէր իմ պատրաստ եմ ձեզ ծառայել ըսաւ Բեզկենան՝ որ գիրուկ ու խորամանկ անձ մ'էր, տեսնելով որ ոստիկանապետը պարոնին հետ ակնածութենէն կը վարուի և Զէլէպի տիտղոսը կուտայ, մանչէն քանչ էր, այս մարդը ազդեցիկ մէկն ըլլալու է.

— Ինդոմ անմիջապէս Ագոստոյէն կառք մը բերէս, և ահա ձեր ճշնաութեան փոխարէնն ըսելով, տասն հատ Մահմուտիյէ քսաննոց ոսկի տուաւ.

Քեահեան այդ անակնկալ առատաձեռնութենէ թեւեր առած մեկնեցաւ.

— Երբ կարծես որ Սիսլանի դատաւորութիւնը սկսի հարցուց Ապրօ ոստիկանապետին.

— Յուսամ որ մօտ օրէն կը սկսի, օրովհետև ամեն պարագայներէ յայտնի է որ սպաննիչը մեռեալին եղբայրը Պէհլանն է.

— Ընդհակառակը ես կսեմ որ Սէքսան անվեղ է.

— Կարելի է ըսաւ ոստիկանապետը ժըպտելով, բայց կայն յարեց առ այժմ անկէ ուրիշ մարդասպան չիկայ.

Քառորդ ժամ յետոյ քեահեան դարձաւ, Գեաթիպցառաջ ըսուած կառքով մը որ այն ժամանակի նորաձեւութիւնէն հատեմատ գոյն գոյն ներկեալ և կարմիր ու պանձչ վարագոյներով զարդարեալ էր.

Քեահեան այդ անմիջապէս երպսպն կառքը փոխադրել տալով որ արթնցած կը ժպտէր, ինքն ալ կառքէն մտաւ և մեկնեցաւ յիշեալ շարաշուք տունէն.

Ոստիկանապետը խուզարկութիւններն աւարտելէ յետոյ, կնոջ դիակը եկեղեցի փոխադրել տուաւ, Ը տան դուռը ևս կնքելէ վերջը ինքն ալ իւր ոստիկաններովը մեկնեցաւ.

Փողոցին բազմութիւնը յիշեալ պատահարին այնպէս շուտ աւարտելուն փոքր ինչ դժգոհ, յիշեալ պանութեան նկպտմամբ ամեն ոք քսածին պատմութիւններ յօրինեց, մինչև անգամ լուր ելաւ բազմութեան մէջ թէ՝ Երախան որդեգրող պարոնն է Սիսլանի տեղած դիմակաւոր Մարդը վերջապէս՝ առասպելական ենթադրութիւններն ալ վերջ մը ունին ուստի բազմութիւնը մաս առ մաս ցրուեցաւ, և Հիսար տիպի թաղը դարձեալ իւր նախկին ամայութեան մէջ մնաց.

Թաղին քեահեան Ապրօ Չէլէպիի կառքին հեռանալէն, մեծ հետաքրքրութեամբ կուզէր իմանալ թէ իւր տնծանօթ նապապը երախան ո՞ւր պիտի տանէր. Կառքը Պատրիարքարանի փողոցը դարձած ամիջոցին, քայլերը փութացնելով հասաւ և փոքր ինչ կառքէն ներս հակելով, տէր իմ ըսաւ, կառապանին դեռաչքսիք թէ ձեզ ուր պիտի տանի.

— Ահ, իրաւ է ըսաւ սա և կառավարին դառնալով, Բերա Թէֆիէ-պաշի պիտի երթամ ուստի զիս Պալըք բաղարի նաւամատոյցը տար.

Եթէ նոյն վայրկենին քեահեային ոտիզ առջև չանթ մը իյնար, այնչափ չը պիտի ակաբեկէր. Բերա կակազեց, կեցցէ տեղէն արձանացեալ մնալով. Բո՛ւհ, անարգակ բաղդ. ինդիրին վէկն է եղեր յարեց ինքն իրեն, մինչդեռ կառքը փողոցին անկիւնէն աներևոյթ կըլլար.

Քեահեային Բերա բնակողներու դէմ այս հակակրութիւնը տարօրինակ չը թուի ընթերցողաց. Այն ժամանակ Բերա բնակիլը անպատուութիւն կը համարուէր ընդհանրապէս. Բերայի բնակիչները ճշմարիտ Բարիաներ կը նըկատուէին ազգին մէջ. Պոլիս բնակող Հայն՝ Բերա բնակող Հայուն հետ խնամութիւն չեր ըներ. Արժանահաւատ անձինք պատմած են թէ՝ պարահանդէս գացողը, Մայր Եկեղեցոյն բակը կիրակի առաւօտ յաւարտ պատարագի կը պառկեցնէին, և ոտքերուն քսան, երսուն, քառասուն, վերջապէս՝ ըստ քմաց ժամանակին փոխանորդ Հօր, գաւազանի հարուածներ կը զարնուէր. և այս ալ այնպիսի ժամանակ մը՝ ուր Եէնիչէրիութիւնը բարձուած հրաժարակուած էր.

Արդ, Թողլով քեահեան իւր նախապաշարման մէջ, հետևինք Ապրօ Չէլէպիի՝ որ կառքին մէջ երախան գիրկը առած խոր մտածութեան մէջ ընկղմած էր. Ապրօ քառասուն տարու Քաղաքի կար, իւր յայն ճակտին վրայ մէկ երկու խորշոմներ նշմարուիլ սկսած էին որուն խոհուն բնաւորութիւնը ցոյց կուտային. վայելուչ դէմքը ունէր, իւր սեւ և բարակ պեխերուն ծայրերը շնորհալի կերպով վեր կը բարձրանային նուրբ բերնին երկու քովերէն. Երախան կառքին ցնցումներէն օրօրուելով կը ժըպտէր և խնդութեան ճուիկներ կարձակէր. Ապրօ խանդաղատանօք զայն կը խաղցնէր իւր բազկացը վրայ. Վերջապէս կառքը հասաւ Պալըք-բաղարի նաւամատոյցը. և որովհետև դեռ այն ժամանակ Գալատայ և Ղալաթիոյ միջև ճաղորդակցութեան կարգերը չինուած չէր, Ապրօ հոն կառքէն իջնալով նաւակ մը վարձեց, Ազապ-գաբու քանցաւ, ուր իւր կառքը կսպասէր. արդ երախան գիրկը կառքը մտնելով կառավարին հրամայեց որ Թէրէ-պաշի իւր ապարանը տանի.

Քառորդ մը վերջը կառքը չքեղ ապարանի մ'առջև կեցաւ. երկու սպասաւոր տան դրան երկու կողմը կեցած էին, ներսէն գինեւոր տապնապետ մը գալով կառքին դռնակը բացաւ.

— Ձէթիկ՝ չավուշ, ըսաւ Ապրօ, բացակայութեանս մարդ եկաւ.

— Ոչ՝ ոք, տէր իմ, միայն նորին բարձրութիւն Սպարանպետէն նամակ մը եկաւ.

— Լաւ, սա երախան գրկէ և հետս եկու.

(Շարունակ.)

Ռոմ եղած չեն բացատրել զանոնք։ Բ. ժիշկք և ամեն անոնք որ քննեցին այս երևոյթները, յարտարարած են թէ անոնք չեն իսաբէ։ Թեանոն արդիւնք։ Տօղթ. Ռուսս և այլ բժիշկք զանազան միջոցներով չանացին արթնցնել գՏիկին Ս. իր թմբեալ վիճակէն, բայց զգալի տպաւորութիւն մ՚ընդունած լինելու նշանն անգամ չերևցաւ իր դիմաց վրայ։ բայց կը ճանչնաչ իրեն ծանօթ քահանայի մը ձայնը թեթև ժպիտով մը։

Բժիշկք և այլ երևելի գիտնական անձինք այպ երևոյթները քննելու և բացատրելու ամեն միջոց և պատեհութիւն ունենալէ ետքը, Լաւիվիի Հռովմէական եպիսկոպոսը իր հակոզութեան ներքև առած է գՏիկին Ս. որ կաթոլիկ մ՚է, Կ այժմ կը ընակի Լուիվիի Հռովմէականաց անկեանոցին իրեն յատկացեալ յարկի մը մէջ։ Ամեն ուրբաթ օր ժամը 3էն մինչև 6, երբ վերոյիշեալ երևոյթները ի յայտ կուգան, քահանայ մը կը հսկէ զինքը, և ամեն շաբթու տարբեր քահանայ մը։ Ոչ բժիշկք և ոչ այլ օք թոյլ կը տրուի տեսնել զՏիկին Ս. երբ նա կը ընկնի այդ յատկեալ վիճակին մէջ։ Գիտական հետազօտութեանց երևելի ընկերութեան մը քարտուղարը եկաւ Անգլիաէն յատկապէս այդ երևոյթները քննելու, բայց իւրեն թոյլ չը տրուեցաւ տեսնել զՏիկին Ս. վասն զի Եպիսկոպոսը կուզէ անոնցմէ առաջ ամբողջացնել իր քննութիւնները և ապա թոյլ տալ ուրիշներուն։

Տիկին Ս. է անուս, և չը գիտեր կարդալ և գրել։ բայց է կրօնասէր։

Բժշկական և գիտական շրջաններու մէջ այս երևոյթները քննութեան և հետազօտութեան առարկայ եղած են, և կը յիշուին Հիպնոթական թեւադրութեամբ յառաջ եկած քիչ շատ նման երևոյթներ, ինչպէս արիւն քրտնիլ, և սոսկ երևակայութեան զօրութեամբ մարմնոյն վրայ մերք բանալ և այլն։ Տիկին Ս.ի երևոյթները կը տարբերին յայսմ որ անոնք չեն արդիւնք արտաքուստ թելադրութեան, գուցէ են արդիւնք երևակայութեան։ բայց մինչև ցարդ եղած քննութիւնք կարող եղած չեն ցուցնել թէ այնպէս է։ Թէ իտակցութիւնը բոլորովին չը կորսուիր այդ յափշտակեալ վիճակին մէջ, յայտնի է սա իրողութենէն որ Տիկին Ս. կը ճանչնայ քահանայի մը ձայնը թեթև ժպիտով մը։ գուցէ այս բանալի մը բոլոր գաղտնիքը յայտնելու։ Դարձեալ պիտի գրեմք այս նիւթին վրայ երբ Եպիսկոպոսն աւարտէ և հրատարակէ իր քննութիւնները։ Կը ներփակեմ երեք պատկերներ որոնք կը ցուցնեն Տիկին Ս.ի ճակտին, կուրծքին, ձեռքայ և ոտից վերքերուն նշանները։

...

ԿՐԹԱԿԱՆ

ԳՈՒՄ ԳԱԲՈՒԻ ԴՐՍԻ ՎԱՐԺԱՊԱՆՆ

Եթէ դպրոցային սերունդ ըսելով կը հասկնամք ապագայն, եթէ ապագայն ներկային տպաւորութեան ներքեւ է, անշուշտ չէ ինչ դժուարին հետեւցնել, թէ չափահաս սերնդեան կրթութեան աստիճանը՝ մեծ ազդեցութիւն ունի նոր սերնդեան կրթութեան աստիճանին վերայ, զի նոր սերունդն ապագային ներկայացուցիչ է, և չափահասն՝ ներկային։

Մեր կէտ նպատակին է կրթել նոր սերունդն, բայց այդմ յաջողելու համար պայմաններ կան, պայմաններ՝ որ այնքան անհրաժեշտ են որքան դժուարին, պայմաններ՝ որոց պահանջից, մեր ձեռնահասութեան ներելոյն չափովը գէթ, պարտիմք գոհացումն տալ։ Արդ ոչ ապաքէն ապագայ սերնդեան կրթութեան մեծագոյն պայմաններէն և յարակից խնդիրներէն է նաև՝ դպրոցէն առաւել կամ նուազ թերուս եղած, կամ բնաւ դպրոց չտեսած չափահասներուն բան ծովրեցնելու, նոցա միտքը մշակելու և զգացումներն ազնուացնելու խնդիրն։ Ոչ ապաքէն չափահաս սերնդեան կրթութեան աստիճանը բարձրել՝ ուղակի կը նպաստէ և նոր սերնդեան կրթական և բարոյական վիճակին բարձրանը։ և ընդհակառակն՝ ոչ ապաքէն անձակ մտքերն, անազնիւ սրտերն մահացու թշնամիներն են յառաջդիմութեան։ Եթէ մեք քաղաքակիրթ ազգաց նման չունիմք և ոչ ալ կարեմք ունենալ առատ միջոցներ չափահաս դասուն կրթութեան կատարելագործմանը համար, որ արդարեւ նոր սերնդեան մտաւորական և հոգեկան զարգացման ու յառաջացման վերայ այնքան կարեւոր և մեծ ազդեցութիւն մ՚ունի։ Եթէ, որպէս անժխտելի ճշմարտութիւն մ՚է, չեմք կարեր նաև նոր սերունդն բոլորովին կղզիացնել, զատել զայն անուս, ագէտ ծնողքներէն ու ընկերութիւններէն, գոնէ մեր դպրոցներուն ղէկն ալ անկարելի՞ է մեզ առնուլ անուս, եռամոլ և ինքնակոչ յառաջդիմասէր հոգաբարձուաց ձեռքէն և յանձնել զայն առաւել փորձառու, առաւել ուսեալ և առաւել կրթեալ անհատներու, որ էս զի գէթ այսու անուս չափահաս դասուն թերի կրթութեան յոռի ազդեցութենէն կարենայ մասամբ իւիք ճոզպրիլ նոր սերունդն։

Առ ի՞նչ քարոզել միտ, թէ ուսուցիչն, կրթիչն կը պարտի ոչ միայն մշակել տղուն միտքը, այլ և նորա կամքը։ սիրտը, ի մի բան նորա ամբողջ հոգին, ներքին աշխարհը, թէ կրթիչն պարտի ունենալ էութիւն մը, գիտնալ հետազոտել մէն մի անհատի դիրքը հասարակութեան մէջ և մէն մի անհատի համապատասխան յատկութիւններն ու պարտականութիւններն։ Առ ի՞նչ պահանջել որ կրթիչն գիտնայ «բարոյական փիլիսոփայութիւն» և իր տուած կրթութեան հիմունքը դնէ բարոյական գաղափարաց վերայ։ Առ ի՞նչ կը ծառայէ կրթիչին քրտնաթոր վաստակն ու ճիգ դնելու համար տղուն մէջ առողջ գաղափարներ, նորա անկեղծ ու խոհուն դատողութեանը համապատասխանող գաղտ ու զօրաւոր «կամք և դատողութիւն» որ կարենայ վաղ կամ անպան փոխակերպիլ գործօն կամքի, երբ մեր դպրոցներուն ղէկն կը գտնուի այնպիսի մարդոց ձեռաց մէջ՝ որոնք գործի գըլուխ երևալու համար միայն ծնած են գոգցես։ որոնք համարառութեան գաղափարն իսկ չունին, և անդիտանալով թէ «կրթութիւնը» կազմող տարրերն ու «գործիչներն» են «Ուսուցումն» և «դաստիարակութիւն» միանգամայն չեն գիտեր պահանջել ուսուցիչներէն, որոցմէ շատ քիչերն դժբաղդաբար են նաև դաստիարակներ, որպէս զի չը շատանան միայն ուսուցանելով։

Եթէ այնքան դժուարին ինչ է հաստատել վարժապետանոց մը՝ յորմէ ելնող տակերտք միայն, ճշմարիտ կրթիչներ, կրթելու պայտոն ստանձնեն, և կամ գտնել ու ընտրել այնպիսի հոգեբան մտքեր, այնպիսի լուսամիտ հոգաբարձութիւններ որոնք միայն կարենան

բիյեթատ, սէնեստ անճագ պիր եա իբի տեֆա զուհուր իյլեմէքտէ իտի։

Ֆրանսզ պանքէրլէրինէ, հէնուզ ուլգուլարընը քէստիրմէքսիզին ձէս էկեր վերիլիր իսէ, իպրաղը հիսաէթ իյլեեէհ քլէրինտէ չիւրհէ ճաեիզ տէկիլ տիր։

Հալպուքի Ինկիլիզէրտէ էօյլէ օլմատըղընտան, Մ. Հարրիսէ սէս վիրիլիր վիրիլմէզ սըչրաեբզ եաթաղընտան գայզ տը, քէմալի սիւքիւնէթ իւզրէ էլպիսէսինի կիեինտի։ վէ ղիթմէշ օլան ըուշաղը նէզտինէ չալըրարադ, եալընըզ պիր չէյ յէքինէ Մ. Մօրգուն, էօյլէ քէնտիսինէ թահիզլիք վիրմէսինին գէպէպինէ պէլմէքտէ օլուպ ծրմատըզընը սիւալ իյլէտի։

Ուշագ եաթի ճէվապընտա, եապանը պիր Ֆրանսզ կէլէրէք, միւճէրրէտ վէ աճէլէթէն քէնտիսինի կէօրմէքլիք թալէպինտէ պուլունտուղունը պէեան իյլէտի։

—Մէրգումտան բոլիչասը վաղը մը տրրը— տէպի Մ. Հարրիս։

—Էվվէթ, էֆէնտիմ, — տէտի ուշագ։

—Մէպլաղընըն նէ գատար օլտուղունը, գիլի՞ եօրմպէսունուզ, — տէտի Մ. Հարրիս։

—Էվվէթ, էֆէնտիմ, գըրդ պին լիրա տրի։ — տէտի ուշագ։

Ոճաղրն ճէվապընտան իշին էր հէմմիյէթէթ անլաշըլըը զիրա, ատի պիր ատէմին, պիր գալէմտէ գըրդ պին լիրա ալապիլմէսի ատի պիր շէյ տէկիլ տիր, էօյլէ պիր ատէմին, պիր պանքէրի հէր

նէ մէրթէպէտէ ուլգուսուզ օլսա, եինէ թահիզլիք վիրմէկէ հէր վազըթ հազրը օլապիլիր։

Մ. Հարրիս, կէրչի Հայտ Բարդ պաղչէսինտէ էհլի մէրագլարըն նազարը տիրգաթլարըն տպվէթ իլէ քէսպի չէօհրէթ իթմիշ օլան աթլարա վէ արպապարա մալիք պուլունմազտա իտի։ լաքին, պուճիւմլէ իլէ տախի, քէնտի արապալարընտան պիրինին հազրըլանմասընը էմր իյլէմէտիքտէն պաշգա, խարիճտէն պիր արապատախի կէթիրթմէքլիկէ՝ լիւզում կէօրմէտիկինտէն, Ինկիլիզէրէ մախսուս օլան պիր ապտէկի իւզրէ գօյուպ ուշաղըն կիհտիկի արապաեա պինտի, վէ մէրգումուատա քէնտի եանընտա օթուրթուրտու։

Արատան իւչ չէյրէք կէչտիքտէ մաղազաեա վասրլ օլտուլար։

Մէրգում Ֆրանսզ հայէա Մ. Մօրգուն եանընտա պէքլէմէքտէ, վէ Մ. Մօրգտա սօպաեա քէօմիւր աթտրրարադ կիւզէլճէ ըսրթտըրտըգտան պաշգա, տահա զիեատէ պիր իլթիֆաթ օլսուն, վէ ճանը սրգրլ ասրն իշին, Մ. Հարրիս իսմինէ կէլմիշ պուլունան ֆրանսզճա զազէթալարտան մէրգումա պէք գաչ նիւսխէ թագտիմ իթմիշ իտի։

Մ. Հարրիս մաղազատան իշէրու կիրէր կիրմէզ, ալէսսէվիրէ ինկիլիզէրտէ կէօրիւլէ կէլէն սուզգ պի թապիաթ իւզրէ Ֆրանսզրն հիւզիւնէ պագտրգանն սօնրա, ֆրանսզճա օլարագ տախի։

Զօրգ իեի, լաքին, հիչ պիր տէֆա Նիուկէյթ հապսխանէսինէ կիրմի՞չմիսինիզ տիր, — տէտի մուհասիպ։

—Հայ հա՛, պունտան սէքիզ կիւն էվվէլ պիր քէրրէ կիրմիչիմ տիր... չէօյլէքի, ինսանքէր. վէրլիկէ գալը ըչմըշ օլան Մ. Հարրիս թարաֆինտան, օլ սէֆիլ Օլիվիէեի կիտիպ կէօրմէքլիկիմ միւրատ իտիլմիշ տիր, — տէտի Մ. Մօրգ։

—Վէ սիզտէ կիթմիշսինիզ տիր, էօյլէ՞ մի, — տէտի մուհասիպ։

— Էվվէթ, — տէտի պաչ սանտրգ քեար։

Ինչէրի կիրտիկինիզտէ, իւզէրինիզտէ, մութլագա պիր էսէրի թէէսսիւր (աճրմադ լրգ) հասրլ օլմուչ օլմալը տրը, էօյլէ տէկի՞լ մի, — տէտի մուհասիպ։

—Պէնի՞մ իւզէրիմտէ մի, հա՛չա, Խիստա՛ նէ քէրտէ, — տէտի Մ. Մօրգ։

—Լաքին, մալիմէեա, Օլիվիէ հէբսիմիզին թանրտրզը պիր ատէմ իտի, — տէտի մուհասիպ։

—Էվվէթ, էօյլէ տիր, լաքին, անտէ նէ՞ պէեիս վարտրը, — տէտի Մ. Մօրգ։

—Նիուկէյլինին իչէրիսի քէք տէհշէթամիզ պիր հալտէ օլմալը տրը, էօյլէ տէկի՞լ մի, — տէտի մուհասիպ։

—Ցօղրուսու, գաթան ֆարգու ֆէհմինտէ օլմամըշըմ տրը, չիւնքի, ասլա տիգգաթ իթմէմիշիմ տիր, — տէտի Մ. Մօրգ։

—Ալէլհուսուս իտամլարընա հիւքմ օլունմուչ օլան միւճրիմլէրին պուլունտուգլարը մահէլլ, պիթթապի բէք էսէֆէնկիզ պիր հալտէ օլմալը տրը... — տէտի մուհասիպ։

—Էկեր տօղրուսունու իսթէր իսէնիզ, նէ հալտէ օլմասընը տէրխաթը՞ պիլէ իտէմէմ, — տէտի Մ. Մօրգ։

Մէրգումմ իչպու հիսսիյաթասըզլըգ ճէվապընը վիրտիքտէն, վէ գասասընրտա տչտրգ տան սօնրա, գալէմինին ուճունու քէսմէկէ պաշլատը։

Վէ մուհասիպտէ, քէնտի պիւեիւկիւ օլան մէրգումուն արթըգ լագըրտը իթմէք իսթէմէտիկինի տնլատըլընտան, կիտիպ քէնտի եաղըխանէսինին պէճլնա կէչտի։

Մ. Մօրգ եալընըզ գալտրգտա, քէնտու քէնտուսէ,

—Եա՛ Ռէպպիմ, պու ալէմտէ, նէ՞ գատարտա պոչ դաֆալը ատէմլէր վար տրը, տուրուպտա, ֆիլան մահպէսին հալ ու հէյեթինի, վէ ֆիլան միւճրիմին տէ սալպ ու իտամ իտիլէճէկինի պիլմէքլիկի վէ կէօրմէքլիկի մէրգեզ իյլէմէքտէ տիրլէր, — տէտի։

Մէրգումմ պունու տիւչիւնիւպ սէօյլէմէքտէ իքէն, պուլունտուղու մահէլլին բարմագլըզը գաբուսունա վուրուլտուղունու իչիթտի, կիտիպ գաբուեսս աչտը, վէ սէյեահ (եօլճու) էլպիսէլի պիր ատէմ պուլունտուղու կէօրտիս։

Մէրգումմ էճնէպի, Մ. Մօրգու կէօրիւնճէ,

—Էֆէնտի, ֆրանսզճա պիլի՞րմիսինիզ, — տէյի սիւալ իյլէտի։

մեր վարժարանաց վերին հսկողութիւնն ստանձնել, էր նոյնքան դիւրութեամբ յանձնել մեր վաղժարաններն այնպիսի մարդոց, որք անուանով միայն կը շատանան որք իւրեանց դործին դիտակցութիւնն չունին, որք, անգիտակ իւրեանց պարտուց ու դերին, անկարող են մտածելու թէ ապագայ հարիւրաւոր ընտանեաց հայրերուն ու մայրերուն բարոյական ճակատագիրն ունին ի ձեռին, թէ պատասխանատու են ապագային առջին, թէ ոչ միայն նոր սերընդեան բարոյական էութիւնն իւրեանց հոգածութեան յանձնուած է, այլ և անոր ֆիզիկական կեանքն ևն. ևն. ոչ ապաքէն ի դուր կերթան մեր ամէն տեսակ կոհողութիւններն ու վաստակ։ Այս ի զուր Ազգ. կեդր. Պատ. Վարչութիւնն կընտրէ Ուսումն. Խորհուրդ, ի զուր քննիչ յանձնախումբ, ի զուր կրթական տեսուչ, ի զուր կը խմբագրուին կրթական ծրագիրներ և ընդ վայր տարուէ տարի կը հրատարուին վարժապետք, որպէս զի գրով կամ բերանով ներկայեն կրթական ինդրոյն մասին իրենց ունեցած ուսումնասիրութեանց, քննութեանց և անձնական դիտողութեանց եղրակացութիւնները։ քանի որ մեր վարժարաններն ծրագիրներուն համաձայն վարող պաշտօնական մարմին չկայ։

Կրթական տեսուչ մը ո՞րքան ալ փոքառու, ո՞րքան ալ աշխատող լինի՝ ի՞նչ կարէ գործել առանձինն, եթէ միւս հսկող մարմիններն, հոգաբարձութիւններն, իրեն համախոհ և աջակից չունենայ, քանզի «Մէկ ձեռքը ձայն չը տար»։ Եւ համախոհ, աջակից ըլլալու համար պարտին բան դիտնալ, բա՛ն և մանաւանդ դիտնալ թէ ի՞նչ ի դպրոցն։

Ունիմք մեր Ուսումն. Խորհուրդն, մեր Կրթական Տեսուչն, մեր ընկերութիւններն ու նուիրատու ազգային անհատներն կրթութեան ծաւալման համար, ունիմք բարձրագոյն վարժարաններէ ելնող և Պատ. Ուսումն. Խորհրդոյ կողմանէ վկայեալ ուսուցիչներ, թէպէտ քիչե՛ր լինին կարող, ունիմք և մեր բարելիչատակ նախնիքներէն կրտակուած կլորիկ գումարներ. բայց ունի՞մք նաև ընտիր հոգաբարձութիւններ — բացառութիւնք ի յարգի են —, որպէս զի դիտութեամբ գործածեն մեր գումարներն, և խղճի մտօք վարեն իրենց յանձնուած վարժարաններն։

(Մնացեալը վաղը)

ԹԼՒՁԻՒՀԱՅ

Գօնեա վիլայէթինտէ քեսին Նիկոէ սանճաղը միւթէսարրըֆլըղը, Պօղտուր սանճաղը միւթէսարրըֆը սապըգը սատէթլու թէվֆիդ պէյէ,

Պօղտուր սանճաղը միւթէսարրըֆլըղը, Նիկոէ սանճաղը միւթէսարրըֆը սապըգը Հասան էֆէնտիէ,

Էրզրում վիլայէթինտէ քեսին Քէսկիմ գազասը գայմագամլըղը, Թօրթում գայմագամը Ֆախրէտտին էֆ. էէ, վէ Թօրթում գայմագամլըղը Քէսկիմ գայմագամը Մուսթաֆա Ֆէհմի էֆ. էէ,

Գօնեա վիլայէթինտէ քեսին Պօղազըր գայմագամլըղը, Պօր գայմագամը Ազի Շէվգի էֆ. էէ, վէ Պօր գայմագամլըղը Պօղազըր գայմագամը Խալիլ Հիլմի էֆ. էէ,

Բէթրսպուրկ շէհպէնտէրլիկի, Թահրիրաթը խարիճիէէ գալէմի խիւլէֆասընտան Պէհլաէտտին պէյէ,

Էրթօղրուլ սանճաղը միւթէսարրըֆը սատատ. Ֆուատ բաշա հազրէթլէրինէ, Ռումէլի պէյլէրպէյի բաեէսի,

Գօնեա վիլայէթի Թիւճճարը միւթէպէրէսինտէն Տէհիրմէնճի օղլու իզզ. Սիմօնա.բի էֆ. էէ, սանիէ սընֆը սանիսի,

Միտեա գազասը գարմագամը բիֆ. Մուսթաֆա Ֆէհմի էֆ. էէ, սանիէ,

Գօնեա վիլայէթի մէճլիսի [illegible] գազասընտան Գասսապզատէ Ֆիրաթ Սիմօն էֆ. էէ բաշիա,

Էրքեանը հարպիէէի ումումի [illegible] Երքէսի Վինճի շիւպէսի միւտիրիէթինտէ պուլունան, Էրքեանը հարպիէէի բիլիվալարընտան, Դարահիսարը սատատ. Էօմէր Վէհբի բաշա հազր. ինէ, Ֆէրիդ. լիք ըլիթպէսի թէվֆիհ պուլրուլմուշ տուր։

ՆԻՇԱՆ

Շուրայի տէվլէթ գազասընտան ատուֆ. Մէհէմմէտ Ֆաեիզ պէյ հազր. ինէ Վինճի Օսմանի,

Օսմանլը պանգասը մէէմուրլարընտան Յովհաննէս Թօզատ վէ Ուղուրլուեան Անտոն էֆէնտիլէրէ Կինճի Մէճիտի,

Ումում գարանթինախանէլէր միւֆէթթիշի սատատ. Գօչունի էֆէնտիլէրինէ ալթուն լիեագաթ մէտալեասը իհսան պուլրուլմուշ տուր։

ՍԱՐՊԱՖԻՑԵԷ

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

1892 Մայիս 27, սաաթ 2½

Էսկ. Ում. միւպէտտէլէ. սէրի 8	
Տիւն ազչամ գափանտը.	22 1½
Պու սապահ աշըլտը...	21 39
Տիւն էն եիւքսէք Ֆիւեաթ	22 12
Տիւն էն աշաղը Ֆիւեաթ.	21 37

Սէրի Ա ...	Ի. Լ.	50 25
» Գ ...	» »	27 87
» Ս ...	» »	20 6
Թահվիլաթը Օսմանիյէէ..		82 10
Էն եիւքսէք Ֆիւեաթ..		83 10
Էն աշաղը Ֆիւեաթ...		82 20
Թասֆիյէէ.....		17 20
Շըմէնտըֆէր....	Ֆր	81 ¾
Օպլիկասիոն Թրամ. գ. ք.	Ֆր.	505
Իսթիլանճ 8 կիւնէ.	Լ. Օ.	360
» 1 այա.	»	650
Գօնսոլիտ ըֆբորու....		
Օսմանիյէէ » ...	Ռէբոր	
Շըմէնտըֆէր » ...	Տէբոր	

ԱԳՍԻՕՆԼԱՐ

Իսթանպոլ պունդասը	Ի. Լ.	4 35
Սօսիէթէ ժէնէրալ..	»	4 24
» Օթ. չանժէ վալէօր	»	4 28
Դրէսի ժէնէրալ օթօմ.	Լ. Օ.	7 35
Թրամվայ.....		5 75
Ռէժի.....	գ. ք.	16 15

ԿՈՒՆԱՆ ՖՕՆՏՕԼԱՐԸ

Իսթիգրազ 5%	Ֆր.	404
» 4%	»	402
Պանգ Նասիոնալ....	»	418
Լօրիօմ.....	»	103

ԱԳՌԻ ՖԻՆԱՆՍԱՐԸ

Օսմ. մր. 100 դրչ. տան Դրչ.		Փ.
Սիմ մէճիտիյէէ.....	108	2
Մէթալիք.....	97	30
Պէշլիք.....	102	
Ալթընըզ.....	102	20
Ինկիլիզ լիրասը.....	110	8
Ֆրանսըզ »	87	22
Բօլ.....	89	30
Գարպոն գաեիմէսի ...	8	70

ԳԱՄԲԻՈ

Լոնտրա.....	109	15
Փարիս.....	23	2½
Ֆրանգ.....		
Ֆիորին.....	10	85
Մարգ		

—Լ.վվէթ, էֆէնտիմ, - տէտի Մ. Մօրօզ Ինկիլիզէրէ մախսուս օլան պիր թէլաֆֆուզ իւզրէ, - պէնտէնիզէ տաեիր պիր էմրինիզ վա՞ր մը տը։

—Պէնտէնիզ Փարիստէն կէլմէքտէէիմ, վէ պանգանրզա խիթապէն ատ պիր գրթա բօլիչամ վար տը, - տէտի մէրգուում Ֆրանսըզ։

—Քիմի՞ն թարաֆընտան տը, - տէյի սիւալ իթտի Մ. Մօրօզ։

—Պուլվար Մօնմարթրըտա վագը Մօնթօ վէ Լիւնէլ պանգասը թարաֆընտան,-տէտի եապանճը։

Մ. Մօրօզ մէզքիւր ճէվապը ալընճա մէրգումա էլինի ուղաթարագ,

—Վիրինիզ պագաերմ,-տէտի։

—Վէ Մ. Հարրիսիատ, չախսէն կէօրմէքլիկի արզու. իտէրիմ, - տէտի Ֆրանսըզ։

Մ. Մօրօզ էհէմմիյէէթսիզ պիր սուրէթատ ճէվապ վիրէրէք,

—Մ. Հարրիս էօյլէտէն էվվէլ կէլմէտիքտէն պաշգա, էօյլէ գօլալըզլատա հէր քէսի գապուլ իթմէզ. հէլէ պիր քէրրէ չու բօլիչանըզը կէօրէլիմ, - տէտի։

Մէզքիւր բօլիչա եալընըզ իքի եիւզ լիրատան իպարէթ իտի։

Մ. Մօրօզ մէրգումա իմզալա եընըզ բօլիչանըզը տէտիկիլէ պէրապէր, բօլիչալար տէֆթէրինի տէ աշմաեա պաշլատը։

—Լաքին, Մ. Հարրիսի հէր հալտէ կէօրմէքլիկիմ իգթիզա իթմէքտէ տիր, - տէտի Ֆրանսըզ։

—Լօյլէ օլսուզ թագտիրատէ քէնտիսինէ պիր մէքթուպ եազարագ միւսաատէ թալէպ իթմէքլիկինիզ լազըմ կէլիր, պէլքի օր վազըթ գապուլ իտէր, - տէտի Մ. Մօրօզ։

—Իեի էմմա, միւճէրրէտ պուկիւն կէօրիշմէքլիկիմ էլզէմտիր, - տէտի Ֆրանսըզ։

—Միւմքի՛ն տէկիլ տիր, պուկիւն կէօրիշէմէզսինիզ, - տէտի Մ. Մօրօզ։

Պատէհու մէրգումուն իքի եիւզ լիրասընը իմա իյլէտի։

—Էֆէնտի, պէնտէնիզ պիր թապիպ օլուպ, վէ պու կիւն պուրաեատա քէնտի հիւքիւմէթիմ թարաֆընտան պիր մէէմուրիյ եէթի մախսուսէ իլէ կէլմիշիմ տիր, - տէտի Ֆրանսըզ։

—Ա.ճա՛եիպ, - տէտի Մ. Մօրօզ պիր էսէրի իսթիհզաքեարի իպրաղ իտէրէք։

—Էվվէլ, էֆէնտի, վէ Լօնտրատտա իսէ քիմսէէի թանըմագտա օլմատըղմտան, Մ. Հարրիս կիպի այեանը տէվլէթտէն (ալտէրմէն) պուլունան պիր զաթա էշէտտի իհթիեաճըմ վար տը, - տէտի Ֆրանսըզ։

—Լաքին, ազիզիմ էֆէնտի, սիզ նէ՞ զանն իթմէքտէսինիզ, մէկէրչի հէր իքի եիւզ լիրալըգ պիր բօլիչա։ իլէ պուրաեա, պիզիմ պանգաեա կէլէն... - տէտի Մ. Մօրօզ։

—Ա՜, աֆվ իտէրսինիզ էֆէնտի, - տէտի Ֆրանսըզ զուրուրլու պիր թարզ իւզրէ սէօյլէեէրէք, վէ ճէպինտէն գըրմըզը պիր քեաղըտ չէկարրակ եազրխանէէնին իւզէրինէ վաղ իյլէեէրէք։

Մ. Մօրօզ մէզքիւր բօլիչա քեաղըտընը կէօրիւնճէ տիւչարը թէհայեիւր օլմաեա պաշլատը, չիւնքի, գըրգ պին լիրաէր, եանի պիր միլեօն ֆրանգը, վէ Փարիստէքի Բօշիլտ պանգասընընտա իմզասընը համիլ պուլունմագտա իտի։

Մ. Մօրօզ կէօզլիւքլէրինի սը գըշարարագ մէզքիւր քեաղըտա պիր տիպգաթը ազիմէ իւզրէ պագտըգտան սոնրա,

—Թէրէ՛մի, թէրէ՛մի, - տէյի պաղիրտը։

Պունու իշիտինճէ կէնճ պիր ուշագ գօշուպ կէլլի։

—Թէրէ՛մի, չի՛մտի պիր արապաեա պինէրէք Մ. Հարրիսին գօնաղընա գօշուպ կիթմէլի, վէ սէրիան պուրաեա թէշրիֆլէրինի ըէճա իյլէմէլիսինիզ, - տէտի։

Վէ պատէհու բարմագըզդ գաբուսունու աչարագ, վէ օլ անտէ կիւլիմսէմէքտէ օլան Ֆրանսըզա խիթապէն սէօյլէեէրէք, վէ հաթթա, գօշուպ պիրտէ գօլթուգ թագտիմ իտէրէք,

—Պաեուրունուզ, էֆէնտի, ըէճա իտէրիմ, իշէլո՛ւ պուեուրունուզ, - տէտի։

3

Հարրիս ճօնսըն վէ գումբանեասը պանգասընըն պիւեիւկիւ Մ. Հարրիս օլուպ, վէ խանէսիտէ էն ուզագ վէ էն զիեատէ բահաթ պիր մահէլլատէ պուլունմագտա իտի. չէօյլէ քի, օրատաքի խանէլէրին քեաֆֆէսի պիր «սգուա. բա» եանի պիր մահէլլէ պաղէսինէ նազըր օլտուգտան պաշգա, հիչ պիր նէվի տիւքքեան վէ մազազատա պուլունմագտա տէկիլ իտի։

Մէզքիւր մահէլլէ սէքէնէսինին նըսֆը ալնիեատան վէ նըսֆը տախի միւթէպէր էսնաֆլարտան միւրէթթէպ օլտուղունտան, ագշամլարա գատար իշ իլէ մէշղուլ օլարագ տիւչար օլտուգլարը եօղղունլուղուն աճըսընը, կիճէլէրի չօլուգ չօճուգլարըյա սէֆֆալի խաթըր իւզրէ պիր էօմիւր կէչիրէրէք չըգարմագտա իտիլեր։

Մէրգումուն զէվճէսի կէնճ վէ զէվգ ու սէֆաեա միւպթէլա պիր գատրն օլտուղունտան, չօգ տէֆա ալըպ պալօեա կէօթիւրմէք տէ իտի. նասըլ քի օ կիճէ տախի բէք միւքէմմէլ պիր ճէմիյէթտէ պուլունարագ, թասապահագտար էյլէնմիշ իտիլեր։

Պինաէն ալէյհ, Մ. Հարրիս ույգուսուզ պուլունտուղունտան, Մ. Մօրօզ թարաֆընտան ճէլէթէն կէօնտէրիլէն ուշագ եէթիշտիկինտէ, անճագ պիր իքի սաաթտան պէրու ուեումագտա իտի։

Մ. Մօրօզ, մաղազատա բէք պիւեիւք պիր էնիյէթ վէ մէհարէթ քէսպ իթմիշ օլմասը ճիհէթլէ, ալէսէվիյեէ իլլերին քեաֆֆէսինի քէնտիսի պէճերիպ թէսվիյեէ իթմէքտէ օլտուղունտան, ֆէվգէլատտէ պիր քէյֆիյեէթ զուհուր իթմէտիքճէ, Մ. Հարրիսի թաճիզլիք վիրմէքտէ տէկիլ իտի, վէ օլ եօլտա մէճպուր-